

EVANGELIKUS ŐRÁLLÓ

EGYHÁZI ÉS TÁRSADALMI HETILAP

A HAZAI NÉGY EVANGELIKUS EGYHÁZKERÜLET KÖZLÖNYE.

Megjelenik hetenként egy iven, a Hivatalos Közlemények, mint az Ev. Őrálló melléklete, minden két hétben.

A kéziratot a szerkesztőhöz, a hirdetés szövegét és díját a kiadóhivatalba kell küldeni.

FELELŐS SZERKESZTŐ:

KOVÁCS SÁNDOR theol. akad. tanár
Pozsony, Konvent-utca 11. szám.

KIADÓHIVATAL:

HORNÝÁNSZKY VIKTOR
Hirlapkiadóhivatala, Budapest, V., Akadémia-u. 4.

A lap ára a „Hivatalos Közlemények“ melléklettel együtt egész évre 10 kor. félévre 5 kor., negyedévre 2.50 kor.

A Hivatalos Közleményeket az anyaegyházak és felsőbbrendű iskolák ingyen kapják.

Hirdetés ára oldalanként 32 kor.

TARTALOM: A vallás. *Luthard K. E.* — Tövises és virágok. *F.* — Tárca: Grundtvig. (Cs.) — Oktatásügy. — Külföldi krónika. — Egyházi élet. — Irodalom. — Pályázatok.

A vallás.

A vallás általános tény. Minden népnél találunk vallásra. Legyen ez a vallás bármilyen elromlott, külsőleges, eltorzult, mégis mindenütt van egy általános vonás és ösztön, mely a maga kielégülését keresi s mely magának vallásos formákban és ételszabályokban külső alakot ad. „Láthatysz államokat — mondja Plutarch — falak nélkül, törvények nélkül, pénzek nélkül, irás nélkül, de népet Isten nélkül, imádság nélkül, vallásos gyakorlatok és áldozat nélkül még senki sem látott“. Mert mindenütt van Istenről való tudat és az ember nem gondolhatja úgy Istent, hogy valamilyen viszonyba ne lépne vele, és épen ez a vallás. *A vallásnak általánossága bizonyíték annak benső szükségességére nézve.* Nem olyan ötlete az az embereknek, mely eszközbe juthatott, de a melyre nézve az is lehetséges, hogy nem juthatott volna eszközbe. Az embereknek *kell* vallással bírniok. Nem egyeseknek találmánya az, melyet mások nem magokra engedtek volna beszéltetni. Épen olyan kevésse feltalált dolog az, mint akár az evés és ivás és alvás, vagy a beszélés stb. Valami természetes, bensőleg szükséges, *magának az embernek lényegéhez tartozó* a vallás. A hogy magának az embernek lényegében adva van Istennek eszméje, úgy adva van ezzel azon Istenhez való benső viszony is, kité az ember tud és a kitél és a kihez viszonyítva magát tudja, kité úgy tud, mint az ő alapját és célját, vagyis adva van a vallás. A vallás az embernek eltulajdoníthatatlan, benső birtoka. Magával az emberrel együtt adatott a vallásos szükség, Istennek keresése.

Isten és ember nem maradhatnak egymáson kívül, nem maradhatnak egymással közönyösen szemben állva; benső szükségességgel törekednek egymás felé; ők egymásért vannak, mert Isten az emberek Istene akar lenni és az embernek Isten emberének kell lennie. Istenben van egy, az

ember felé irányuló benső vonzódás; mert ő akarta az embert, az ember Istennek első és utolsó gondolata, akaratának befejezése, szívének szeretete. Az emberben van egy, Isten felé irányuló benső vonzódás; mert ő Isten akaratából eredett; Isten által és Istenre teremtett; Istennek akaratára valamint az ő alapja, úgy életének törvénye és az ő célja is. Isten az embernek legbensőbb törekvése és vágyakozása, az ő legmagasabb törekvése. Az embernek törekednie kell. Az élet törekvés. A ki nem törekszik, az megszünt élni. Az embernek törekednie kell; törekednie kell a legmagasabb felé, a kité csak gondolni tud. Azon célnak nagyságában, melyet maga elé tűz, áll magának az embernek is nagysága. Csak törekvésének legmagasabb célja, csak gondolatainak, akaratának, szívének legmagasabb tárgya méltó egészen az emberhez és csak ez elégíti őt ki. A legmagasabb pedig Isten. Minden szellemi erőnk, egész lelki életünk csak Istenben találják meg céljokat, igazságokat; csak Istenben jut az érzélem a maga boldogságához, a gondolkodás a maga igazságához, az akarat a maga igaz szabadságához. A *szív* mindenkor nyugtalan a világban; nem tud megpihenni ezen mulandó dolgokban; csak egy nagy szíven, Istenben piheni az ki magát. *Gondolkozásunk* az egyesről egy általánosra, az abszoltra, a legfőbb gondolatra, a legmagasabb igazságra emelkedik föl. Ezen legmagasabbnak, a mit mi gondolunk, a mit mi gondolkozva keresünk, analognak kell lenni a gondolkodó szellemmel; nem egy dolog és nem egy abstractió, hanem egy gondolkodó szellem, egy abszolút *én*, Isten az. „Adjatok nekem egy nagy gondolatot — kiáltott fel Herder utolsó betegségében, — hogy abból éljek!“ A legnagyobb és azon gondolat, melyből mi igazságban élünk, Isten. Az *akarat* szabadságra, erkölcsi szabadságra törekszik. Az erkölcsi tökéletességben, az erkölestörvény megvalósításában keresi azt; a véges akaratnak a legfőbb akarattal, Istennel való

egységében találja csak meg az akarat a maga szabadságát, tehát a maga igazságát. Egyszóval az ember a végetlenre törekszik; a végetlen pedig csak Istenben jut valóságra. Az ember Istenért, Istenhez törekedve van. Az Istennel való közösség az embernek igazsága; a vallás az ember életének igazsága. Csak ez teszi őt igazán emberré.

A keresztyénség védelméből.
Ford. Csiky Lajos.

Luthardt K. E.

Tövisék és virágok.

II.

Csodálatosan van megalkotva az emberi szív.

Alig fordul bele a fiatal ember a 22-ik évébe, még az iskola szűk padjaiban szorong, mikor már előre veti árnyékát ifjú szívére a megélhetés gondja, az önállóság utáni vágy szorongó aggodalma.

A theologia II-ik evfolyamát, osztályunk három csoportba verődve, külföldön töltötte. Legnépesebb volt a *hallei* kolónia, hol négyen, ezután a *bécsi*, hol hárman, s végül a *jénai*, hol ketten frekventáltak az utolsó tanévet. Ez utóbbiak közül az egyik csüggedt madár én voltam.

Nem ok nélkül használom ezt a kifejezést, jóllehet az a külföldi egyetemi élet vidám bursikóz jellegéről alkotott közfelfogással merőben ellenkezni látszik is, mert mi Jénában a „Sonnabend“-ek szokott zajosabb óráitól eltekintve, sokszor valósággal csüggedtek voltunk.

Elfogta szívünket a honvágy. A roppant távolság tudata mély sóhajokat fakasztott ajkainkon, a miknek az elhagyott kedves szülőföldre juttatását a futó felhőkre bíztuk.

De a honvágy mellett a *jövő* nagy kérdőjele is, napról-napra élesebb körvonalokban kezdett kibontakozni gondjaink sötét fellegtáborából...

Mi vár reánk, ha a „számkivetés“ hosszú keserves ideje végre is lejár s mi, az utolsó nehéz vizsgán is átesve, kezünkbe kapjuk a lelkészi diplomát...?

Almaink netovábbja a *káplánság* volt. De közülünk *egyetlenegy* sem volt abban az irigyelt helyzetben, hogy a sóvárgott cél biztos reményével kecsegtethette volna magát. Kilátás semmi! S bár fiatal merész fantáziánk fáradhatatlanul kalandozott napról-napra Dunántúl 165 parochiája között: nem találkozott révpart, hol reményének horgonyát csak a valószínűség esélyével is kivetthette volna.

Hiszen tudnunkkal mindössze *két* szervezett kápláni állás volt az egész kerületben; de az is *ős idők óta* betöltve sokat próbált veterán káplánokkal, kik az „uram-ösém“-ből is régen kinóttak már. Közülök az egyik nem kevesebb mint *tizenkét évig* szolgált *évi negyven o. ért. forintokért*, mikor végre feléje mosolygott a rég várt Fortuna s megválasztották egy, évi *százhusz o. ért. forintokkal* javadalmazott lelkészi állásra, hol még az a megtisztelő missió is várt reá, hogy a múzsa-sereget is oktathatta. A másik sokkal irigyeltebb helyzetben volt, mert kerek *száz o. é. forintot* élvezett évi fizetékép. De hajh! ettől meg lassankint végkép elfordult utóbb a sors kegye, mert *tíz évi* káplánkodás után végre is keserű csalódással volt kénytelen fölríni a káplánia ajtajára Dante híres szavait: „*hagyjatok kívül minden reményt...*“ Mint szánandó hajótörött a káplánkodás zátonyos vizéin megfeneklett hajóján hagyva lelkészi diplomáját s tönkrement reményeit, elhagyta a sekélyes vizeket

s a *körjegyzőség* kedvezőbb szelektől hajtott vitorláival evezett tovább...

S a mi ábrándjaink célpontja mégis csak a kápláni állás maradt! S mennél jobban közeledett a hazatérés ideje, reményünk fáradt szárnya annál kétségbeesettebben vergődött. Végső erőfeszítéssel végre elröppent az odahaza szomszédos espereshez, ki már gyermekkorom óta ismert. Megható szavakkal kértem: hívjon meg segéd-lelkészeül, nem kívánok tőle *semmi pénzbeli díjazást*; csak ellátást adjon, semmi más kiadása reám nem leszen. Szorongva vártam a feleletet... Nem is soká vártam magára. Megjött „szép hegedűszóban“ a lesújtó válasz, hogy „ez idő szerint“ még nincs szüksége káplánra. Az igaz, hogy azóta már ötvenéves lelkészi jubileumát is *régen* megülte s még „ez idő szerint“ sincs szüksége káplánra.

Még egy utolsó kísérletre határoztam el magamat. Hasonló „*föltételek*“ mellett följánlottam szolgálatomat egy, hetvenen már jóval túl levő öreg papnak... Fájdalom! annak sem kellett „ez idő szerint“ még segítség. Nem is kellett halálos-holtig sem; pedig a mily anyagi-lag igen jól szituált helyzetben volt, prédikációi utolsó éveiben alig álltak egyébből, mint erős katedrai döngetések közt névszerinti felsorolásából azon szerencsétlen bűnös atyafiaknak, kik a hét folytán kissé ködös fejjel bandukoltak haza a szőlőhegyről, a mely ékes „szent beszédet“ végül megkoronázta annak kihirdetése, hogy: X atyánkfia pedig elvesztvén hazafelé jövet a pincekulesot (persze ha *menet* vesztette volna el, haladéktalanul megkereste volna maga) a megtaláló még ma okvetlen kézre adja...

Hiábavaló volt tehát minden kísérletezés, hogy a sóvárgott *kápláni* célt elérhessem. A bizonytalan jövő nyomasztó gondjaival terhelten érkeztünk haza.

De azért az Úr gondot viselt rólunk. Szegény jó öreg püspökünk mindnyájunkat elhelyezett. Engem s még egyet „saját rendelkezésére“ avatott föl káplánul s a többit is fölavatta. Néhányan nevelőnek mentünk gazdag úri családokhoz, a „szerencsésebbek“ valósággal káplánokká lettek — kegyelemből, szolgálván *minden díj nélkül*, nem egyszer saját költségükön élmezve is magukat.

Az egyik egy híres szónok-pap mellett három évig szolgált mint káplán s mikor végül ütött az önállóság epedve várt órája, jutalmul összes fáradozásaiért egy színehagyott, zöldbe játszó avult *reverendát* kapott a principális elismerése jeléül.

Magam a nevelősködés után egy igen népes gyülekezetben, nagy jövedelmű beteg pap mellett évi 50 o. é. forintokért szolgáltam.

Ez, ezelőtt 28—30 évvel történt.

Most pedig fordítsuk meg az éremnek másik oldalát.

Szép nyári alkonyon nyiló rózsafánk előtt ültünk családommal. Már közel volt a szokott rendes idő, hogy nyugalomra térjünk, mikor az egyre boruló alkony homályából egyszerre egy magas, sötét porfödte alak körvonalai bontakoznak ki, a mint határozott *szilárd lép*tekkkel, nagy esörtetve, szinte rohanvást közeledik felénk. A feleség aggódó tekintete kérdően, szinte szorongva fordul felém; én azonban csakhamar felismertem a késői jövevényt. Nyakában az elmaradhatlan szíjjas táska, kezében viharedzett esernyő, fején legyürt karimájú szalmakalap, feltürt nadrág, ferde poros cipő... hiszen ez egy szupplikáns!...

Persze, hogy az volt. Más ki is jönne vacsora után, mikor már a tűz is rég elaludt a konyhán!

Ez még abban a boldog időben történt, pár évvel ezelőtt, mikor még mi dunántúli papok is élvezhettük

a szupplikánsok vendéglátásának gyönyöreit; mikor a lelkésznek az a kiváló nagy szerencse jutott osztályrészül, hogy sokszor két ebédet vagy két vacsorát főzhettek egymásután a rendszerint későn érkező szupplikáns urak számára...

Most is úgy lett. S míg odakünn a konyhán új sürgés és gond vette kezdetét, én betessékeltem a vendéget hivatalos szobámba.

A föllobbanó lámpafény világánál végre előttem állt teljes valóságában a szupplikáns. Hatalmas egy alak. Azóta se láttam e zsánerban hozzáfoghatót! Theologus volt más kerületből, ki most végezte utolsó évét. Az első negyedórán már megtudtam tőle, hogy minő sikerrel vizsgázott, mikor lesz a felavatás; hogy már kápláni helye is van, *de* — tette hozzá rettentő mennydörgésszerű hangon, melytől a vér is megállt ereimben: „*ha az „örög” teljes úri ellátáson kívül nem ad hatszáz koronát, nem ment el az eszem, hogy dolgozzak helyette...*“

Alig akartam hinni füleimnek! Elhült bennem a vér ily rettentő igények hallatára! Átvillant egy pillanat alatt agyamon saját multam: az 50 o. é. frt évi fizetés, az aludtfejes vacsorák; a hideg, nyirkos, pipafüstös káplán-szoba, a sárba-vizbe, hóba-szélbe csatangolás rövid téli délutánokon, járhatatlan utakon messze filiákba; a késő esti, félig fagyott állapotban hazaérkezés, éhesen lefekvés; kábult fejjel, fájó rekedt torokkal ébredés...

Igaz-e ez valójában, hogy harminc év alatt ekkorát fordult volna a világ? Igaz-e, hogy az előregedett, munkaképtelenné vált beteges lelkész, ha szegényebb gyülekezetben van, jövedelmének 75—80%-át kénytelen káplántartásra odaáldozni?

Kételyeimre megadta a feleletet csakhamar az élet. A tapasztalás rideg tényekkel bizonyította, hogy az én szupplikánsom nem igen túlzott, mikor kápláni igényeit oly hihetetlen fokra fölesigázta. Pályázati hirdetéseket hozott koronkint az egyházi lap, a mikben jól dotált alföldi papok csakugyan megígérték káplánjaiknak a hallatlanul magas díjazást. Mások, kiktől ily mérvű kápláni javadalmazás saját existenciájuk teljes tönkretöltése nélkül nem került, nagy szerényen csak annyit bátorítottak kiírni, hogy a díjazás „privát egyezés szerint” fog megállapíttatni. Itt körülöttem a hetven évet meghaladó papok, később beteges, fájós tagokkal, ziháló tüdővel is maguk viselni hivataluk minden terhét, semhogy amúgy is sanyarú kenyerük nagyobb felét hajlandók lettek volna odaadni a segédnek. Szinte szállóigévé lett már az idősebb lelkésztársak között, hogy maguknál „nagyobb urat” nem fognak odavenni házukhoz. Van lelkész Dunántúl, ki már túl van a nyolevanon s dacára igen népes s szétszórt gyülekezetének, mindezt ideig nélkülözte a káplánt.

Magam is s tán velem együtt mások is, aggódva gondolunk arra az időre, mikor majd a reszkető öregség, a tehetetlen aggkor közeledtével mind nagyobb súlyllyal fog hajlott vállainkra nehezülni a hivatal terhe; mikor ha a lélek még kész volna is, de a test erőtlensége tovább hordozni a terhet.

Ki vonhatná kétségbe, hogy ily viszonyok közt komor aggodalommal van okunk várni a vigasztalan jövődőt. De másrészt ki kételkednék a felett is, hogy a testben-lélekben elgyengült lelkész munkaképtelenségének a hívek lelki gondozása s lelki szükségleteinek kielégítése kiszámíthatatlan mértékben kárát vallja. Már is mind sűrűbben fordulnak elő olyan esetek, mikor a lelkész gyengesége miatt legyőzhetetlen közlekedési akadályok egyenesen reákvényszerítik a népet, hogy a házasságok kötésénél s a temetési alkalmaknál mellőzzék az egyházi szertartást. S mindenki be fogja látni, ki a nép lélek-

tanát ismeri, hogy az ily példákat csak el kell kezdeni, azután mind sűrűbben fognak ismétlődni, míg végül szokássá válnak, a mitől pedig bajos, szinte lehetetlen lesz a visszatérés az előbbeni rendes állapothoz.

Vonjuk le most a főtebbiekből a *morált*.

Az azt hiszem mindenki előtt világos és kétségtelen, hogy a mostani állapot az amúgy is aggasztóan ingadozó egyházas közszellem veszélyeztetése nélkül, hosszabb ideig, fenn nem tartható. Az elerőtlenedett beteges lelkészek mellé *segéd kell*. Ez a *közegyház* vitális érdeke inkább, mint egyeseké! S a pozsonyi lelkészi értekezlet kétségkívül eltalálta a szeg fejtét, mikor a lelkész nyugdíjjogosultságát, vagy a mi ezzel azonos jelentésű, további munkaképességét 40 évi szolgálat után hivatalból kívánja megállapíttatni. Helyes. Ismételjük ezt többször, hangoztassuk sokszor, hogy el ne felejtjük. Addig is pedig, míg ez a követelmény általános meggyőződéssé érlelődik mindenki lelkében, úgyannyira, hogy mint törvény lép a világ elé: *rendeznünk kell a káplántartás kérdését*.

Azt senki sem vonhatja kétségbe, még maguk a higgadtan gondolkodó káplánok sem, hogy egy szerényebben dotált öreg lelkész, még ha kongruás is, teljes ellátást s ezenkívül még hatszáz koronát, a mi együtt nem kevesebb, mint 1100—1200 korona, nem szakíthat ki jövedelméből, mert akkor sok esetben megfordulna a szerep: a papnak maradna a kápláni fizetés és a káplán élvezné a lelkész fizetését. Ez pedig nem volna igazság. De ha ez nem igazság, akkor tán a régi negyvenötven frtos fizetés lesz az igazság? Távol legyen! Elég ha 30—40 évvel ezelőtt mi kiszenvetjük ezt a nyomorúságot, minden utánunk következő kápláni nemzedékek helyett.

De hát akkor hol lesz az igazság?

Bizonyosan ott lappang ez esetben is valahol a középúton, csak a megfelelő szem és érzék kell hozzá, hogy valaki meglássa s fölismerje.

De hát nincs-e nekünk szentesített egyházi törvényünk, nincsenek-e fölös számmal megalkotott szabályrendeleteink légió §-al, a miknek útvesztő labirintusában ma is nagy hasznát tudnánk venni egy jóléltű modern Ariadne tájékoztató fonálának? Valahol csak lesz szó ezekben a káplánkérdés szabályozásáról?

A zsinati törvény e kérdést egészen érintetlenül hagyja. Csupán azt határozza meg a 65. §-ban, hogy ki választható meg rendes lelkésznek.

A dunántúli egyh. kerül. által jóváhagyott s kötelezőnek kimondott egyházközségi s egyházmegyei rendszabályok is mélyen hallgatnak e kérdéstről; pedig valahol az egyházközségi tisztviselők között leglogikusabb volna a segédlelkészi állás egyházi jogi természetét s hatáskörét szabatosan meghatározni, mert ez tagadhatatlanul csak az egyházközség jogi keretében foglalhatna helyet.

Már a dunántúli *egyházkerületi* szabályrendelet megemlékezik a segédlelkészekről s az 55—62. §-ban foglalkozik azoknak alkalmazása körüli eljárással.

S igaz ugyan, hogy e szabályrendelet részletesen felsorolja a segédlelkészek alkalmazásának módozatait, sőt még azt is megállapítja, hogy rendszeresített állásukban díjazásukat az egyházközségek fizetik: de minden más esetben, tehát a lelkész öregsége, munkaképtelensége vagy betegsége eseteiben már a lelkész és a gyülekezet közti *egyezségre* utasít.

Álljunk meg itt egy pillanatra.

A ki ismeri a gyülekezeteknek az „oh népnek” s még inkább a nép vezetőinek, a szociális aspirációkkal szaturált szájas „szókimondóknak” határtalan szűkeblőségét; s tovább: a vagyonosabb s mindig „a mi pénzünk!” jelszóval vagdalkozó hangadóknak alig leplez-

hető irigységét s végül a rideg jogra hivatkozó tanul-
tabb főknél merev s nem kevésbé önző állásfoglalását:
az előre is tisztában van azzal, hogy a gyülekezet s
lelkész közötti *egyezség* mit ér a gyakorlatban! Ez az
„egyezség“ a valóságban csak annyit jelent: szegény
beteg pap! csak tartsd és fizessd *magad* a káplánt. Lásd
be, hogy neked megfizet a gyülekezet — hogy mikor s
mikép? az mellékes itt — tehát a gyülekezettől többet
nem is kívánhatsz; lásd be azt is, hogy a káplánra
tulajdonképp neked van szükséged, nem pedig a gyüle-
kezetnek. Neked lesz a segítséged, tehát csak fizess!...

És ha vonakodol káplánt tartani (60. §. b.) annál
rosszabb reád nézve, mert akkor még az egyházmegyei
gyűlés is beleszól a dolgodba s az diktálja eléd az
egész világ hallatára, hogy ez és ez a kötelességed, a
mi ellen aztán nincs apelláta.

Ez a rideg tapasztalati igazság magyarázza meg
aztán azt a tényt, hogy tudtommal még eddig *egyetlen*
*egy öreg vagy beteg lelkész sem kísérelte meg azt a bizo-
nyos „egyezséget“ gyülekezetével; hanem szó nélkül,*
keserű megadással vállalta magára a káplán teljes el-
látását és díjazását.

Tehát *díjazását* is. De hát mennyi volt ez a díja-
zás? Ismét ennél a pontnál vagyunk, a mit a dunántúli
szab. rend. is elfelejtett megállapítani. Pedig ez lényeg-
es, annyira lényeges, hogy sokszor egyenesen ezen a
kérdésen fordul meg: lehetséges-e káplánt tartania
annak a beteg papnak vagy sem?

Hátha az a káplán az én egyszeri szupplikánsom
rettentő igényeivel áll elő és teljes úri ellátáson felül még
hatszáz korona készpénzt is követel? Mit tegyen akkor
az a szegény beteg pap? Alkudozásra fogja-e a dolgot,
vagy igérje meg első szóra azt az elbirhatatlan követ-
telést, mely az ő kezéből nemesak a mindennapi kenyér
háromnegyed részét veszi ki, hanem még a doktort is
megközelíthetetlen távolságban tartja tőle örökre... És
ha alkudoznia kell: vajjon méltó-e arra „a papi szent
hivatal“, hogy alku tárgyát képezze, mint valami vásári
árucikk? És ha nem tud megalkudni, az üres szöszék
pedig — nem is szólva a hívek türelmetlen, sőt kimé-
letlen zúgolódásától — sürgősen várja s hívja a lel-
készt: vajjon mit tegyen akkor? Nem kénytelen-e végül
is keserű megadással teljesíteni minden föltételt, a mit
a káplán eleibe szab? És fizetni azon túl évről-évre,
még akkor is, ha már fölépült, mindaddig, míg a ked-
vező szerencse a káplán urat valahol önállóságra nem
juttatja. Igaz, hogy a 61. §. b) utolsó sorában az alkal-
mazás időtartamának lejártáról is tétetik említés. De ez
a körülmény csak megerősíti azt a föltevést, hogy a ki
csak ideiglenesen, *kikötött időre* vállal kápláni alkalma-
zást valahol, az igényeit lehetőleg még túlzottabb mér-
tékre fokozza a beteg pap rovására.

Míndez könnyen elkerülhető lett volna, ha a szabály-
rendelet *meghatározza számszerűleg a segédlelkézi java-
dalmazást.*

S ezt előbb-utóbb meg is kell tennie a dunántúli
egyházkerületnek, mert ez által mérhetetlen bajoknak,
kellemetlenségeknek s időmulasztásoknak veheti elejét.
De elejét veheti egyrészt a szertelenül fölesigázott ígé-
nyeknek, másrészt az öreg vagy beteg pap kétségbeesett
habozásának is.

Nem vennék-e tiszter annyiszor igénybe a káp-
lánok segítségét a lelkészek, ha biztosan tudnák előre,
hogy az ideiglenes alkalmazásért havonként pontosan mit
lesznek kötelesek fizetni a szab. rend. értelmében? Nem
volna-e az kölcsönösen megnyugtató is, mind a lelké-
szekre, mind a káplánokra nézve, ha előre tisztában
volnának azzal, hogy úgy a túlkövetelés, mint a túlszük-

markúság eleve ki van zárva, mert a két fél joga, illetve
kötelessége teljesen födi egymást?

S az ideiglenes alkalmazástól ne féljenek a káp-
lánok. Sőt ellenkezőleg, minél több helyen fordul meg a
fiatalember, annál több felé ismerik s annál több kilátásai
is lehetnek alkalomadtán arra, hogy feléje fordul a meg-
tisztelő bizalom.

A mit a segédlelkészek alkalmazására nézve fen-
tebb körvonaloztam, ugyanaz áll a *helyettes* lelkészekre
nézve is az esetben, ha azok a dunántúli szab. rend.
50. §. d) pontja értelmében alkalmazhatnának.

Javaslatom végeredményében oda konkludál, hogy
módosítsa a dunántúli egyházkerül. a helyettes lelkészek-
ről szóló szab. rend. 50. §. d) pontját és a segédlelké-
szekről alkotott szabályrendelet 57—60. §-ait akként,
hogy oda fölvéssék a helyettes-, illetve segédlelké-
szeknek fizetése is számszerűleg kifejezve, az egész
egyházkerületre kiterjedő teljesen egyforma érvénnyel;
ilyenfórmán:

„A helyettes lelkész fizetése oly gyülekezetekben,
hol a lelkész aggkor vagy hosszas betegeskedés által
hivatalos teendőinek elvégzésében akadályozva van, helyre-
utazási költségen kívül teljes ellátás és havonként 30 K
utólagosan fizetve“.

„A segédlelkész fizetése, odautazási költségen kívül
teljes ellátás és havonként 20 K utólagosan fizetve“.

Ily alakban oldotta meg ez igen fontos s messze
kiható kérdést a dunamelléki ev. ref. egyházkerület köz-
gyűlése is 1905 szept. 20. s köv. napokon Budapesten
tartott tanácskozása alkalmával, jkvének 74. pontja alatt.

Öszinte meleg kéréssel ajánlom ez ügyet leg-
közelebb Dunántúlnak s esetleg a többi kerületnek is
szíves figyelmébe! F.

TÁRCA.

Grundtvig.

(1783—1872.)

VII.

(Befejezés.)

„Állás és kenyér nélkül“ ez a szó sokat jelentett.
Grundtvignak már neje és gyermekei voltak, vagyona
pedig nem volt. Az éhenhalástól megmentette őt VI-ik
Frigyes király kegyelme, a midőn a király 600 tallért
juttatott neki évenként a régi krónikák fordítása és
kiadása körüli munkálkodásáért. Nemesen érző neje,
midőn látta férje gondtelt arcát, akként szólott hozzá:
„Látom, Grundtvigom, hogy te aggódol nőd és gyerme-
keidért. De felejts el bennünket és vigasztaljon meg az,
a mit az Úr nyújt néked. Ő jól tudja, hogy miként adjon
nékünk kenyeret“. És valóban az Úr gondoskodott
Grundtvigról és családjáról.

Egy jó módban levő lelkész, ki Grundtvig művei-
ből és különösen énekeiből oly sokat tanult, felajánlotta
lelkészársának az anyagi támogatást. *Busck*-nak hívták
az ideális gondolkozású fiatal papot, ki barátjának a
következő levelet írta: „A mi az ön anyagi helyzetét
illeti, kedves Grundtvig, úgy nem tudom, hogy t. k.
milyen az. Jól tudom, hogy ha ön nőtlenné lenne, ennek
a kérdésnek nem volna jelentősége és én nem is avat-
koznék e kérdés fejtegetésébe, de ön nős és gyermekei
is vannak. Tudom, hogy van szerető szíve, mely kedvesei-
nek a legjobbat kívánja. Nem tudom, milyen az ön anyagi
helyzete, de azt az egyet tudom, hogy János apostol azt
mondja: „A ki pedig bírja e világnak gazdagságát és
látja, hogy felebarátja szűkölködik, bezárja szívét előtte,

ugyan miként maradhat meg abban az Isten szeretete? Nekem van e világ javaiból és Isten segítségével sohasem akarom szívemet elzárni azoktól, a kik Krisztushoz tartoznak, azért azt mondom önnek, ne ütközzék meg azon, mert nem a költőnek, nem is a híres Grundtvignak ajánlom fel azt, hanem annak a testvérnek, ki velem együtt nyugszik Isten atyai szívében a Jézus Krisztusban, a kinek én az Úr színe előtt szemébe akarok nézni azzal a bizonyossággal: „Nem mondhatod, hogy én hallgattam akkor, mert féltem, hogy te szükségben vagy“.

Grundtvig elfogadta a segítő kezet, fájdalmasan panaszkodva, hogy egykori hívei megfélemltek arról, miszerint neki is teste, neje és gyermekei vannak.

A családos ev. lelkész tud független lenni. Az ily példa is meghazudtolja a róm. kath. eselibátus pártfogóinak azon érvelését, mintha a családos élet e világhoz kötné a lelkészt. Minő nemes és ideális Grundtvig gondolkozása, a midőn meggyőződéséért feláldoz paplakot, biztos jövedelmet, nyugalmat és békét. Nem támaszkodhatott magán vagyona, mely szintén csak igen ritkán teszi az embert függetlenné.

A dán király pénzübeli segélyével három éven át Angliában tartózkodott, kutatva a régi kéziratokat. Ez az angliai tartózkodás nagy befolyással volt szelleméjére. Látóköre tágult. A régi görög világ szabadságérzetét egybekapcsolta azon tényleges szabadságintézményekkel, melyeket Angliában tapasztalt. A politikai és vallásszabadságnak lelkes híve lett.

A dán nép lelki műveltségében látta szabadságának legfőbb biztosítékát. Grundtvig élete állásnélküli korszakában penditette meg a népfőiskola (Folkehøjskole) eszméjét. A népnek adott politikai jog és szabadság csak úgy lehet szerinte áldásos, ha erre a népet szellemi műveltségének emelésével képessé teszszük. A népfőiskola fejlesztése és az ott nyújtott oktatás önmagában véve nem elegendő e cél elérésére. A népfőiskolának is egészen meg kell változnia. Nem szabad a fősúlyt helyezni az emlékelésre, mely sokszor lélekelyomorításra vezet. Az ifjú kor az élet igazi tavasza, akkor lehet legjobban hatni az egyéniségre és jellem fejlesztésére. Az úgynevezett műveltek az egyetemen nyerhetnek ilyenmű képzést, míg a nép gyermekeinél ez a kor nyomtalanul tűnik el. Az első dán népfőiskolát a 40-es években Røddingben állították fel. Azóta ez intézmény erősödött s ma már 70 népfőiskola van Dániában, melyekben sok értelmes földművelő és kézműves nyert oktatást és indítást. A népfőiskolákban rendszeren csak egy félévig tart a tanfolyam; de e rövid idő minden percét jól kihasználják. Grundtvig fősúlyt kívánta helyezni ez iskoláknál nem annyira az ismeretnyújtásra, mint a szellemi élet iránt való érdeklődés felkeltésére és a jellemképzésre. A népfőiskola főtárgya lenne szerinte az anyanyelv, a történelem és vallás. Az újkori modern áramlatok között az utóbbi némely dán népfőiskolán kissé háttérbe szorult. Grundtvignak köszönhet hazája legtöbbet a népműveltség emelése körül. Az ő befolyása érezhető a népfőiskolánál is.

Nagy szerencse volt az az egyházi viszonyok átalakítására is, hogy épen egy orthodox lelkész volt a politikai szabad intézmények leglelkesebb barátja. Nálunk majdnem általánosan elterjedt nézet az, hogy az orthodoxia csak a politikai konservativizmussal férhet meg. Grundtvig példája meghazudtolja ezt a nézetet. Ő a népnek mindvégig lelkes barátja volt s mint igazi evangélikus lelkész szerette a dán parasztot, mert tudta, hogy egyházunk igaz erősségét még ott is, a hol állam-egyház, a népben bírja.

A vallásszabadságnak lelkes híve volt. Nézete szerint csak ott lehet igazán vallani a Krisztust, a hol

szabad őt meg is tagadni. Kényszeríteni csak a pokolra lehet az embert, míg istenországának csak megnyerni lehet.

13 évig tartott Grundtvig állásnélkülisége. Barátai igyekeztek számára prédikálhatási engedélyt a fővárosban kieszközölni, de kísérletük eredménytelen maradt. Irodalmi munkásságával tartotta fenn magát és családját. Egyházi énekeivel nagy feltűnést keltett. Őt tekintik Kingo és Brorson mellett a dán népegyház legnagyobb énekköltőjének. Sajátságos, hogy míg Brorson karácsonyi, Kingo husvétii, addig Grundtvig pünkösdi énekei által tűnik ki.

1839-ben végre ismét prédikálhatott Grundtvig, a mennyiben a dán király kinevezte őt a koppenhágai Vartov kórház lelkészének s így ismét az állami evangélikus egyház szolgálatába lépett.

VIII.

Sokan következetlenséget láttak abban, hogy Grundtvig állást fogadott el az állami ev. egyházban. De a helyzet azóta, hogy önként lemondott állásáról, nagyot változott. A rationalismus uralma megszűnt úgy a theologiai fakultáson, mint az egyházkormányzat terén. Az új állás mindenben megfelelt eszményének, a mennyiben a gondjaira bízott betegeken kívül az egész fővárosból önként gyülekeztek szószerke körül azok, kik hallani akarták a lelkes, buzgó lelkész ajkairól az evangéliomot. Ébresztő hatást gyakorolt műveivel és prédikációival messze a főváros határain túl is. Prédikálása nehéz nyelvezete dacára is vonzó volt. Lelkesztársainak a prédikálást illetően azon tanácsot adta, hogy gondolkodjanak minelőbb a tartandó prédikációra és minél később írják le azt.

A Vartov kórház kis templomában 33 éven át hirdette az evangéliumot. Ez a 33 év nem volt többé a harc és küzdelem korszaka, hanem a csendes alkotás időszaka.

Hazája egyházi és politikai mozgalmában élénk részt vett. Az ő befolyásának köszönhető a gyülekezeti kötelék feloldásáról szóló törvény, mely szerint bárki is kiléphet az egyik gyülekezet kötelékéből és beléphet a másik szomszédos gyülekezet kötelékébe. Ez által azt akarta elérni, hogy a gyülekezet tagjai ne legyenek kénytelenek egy esetleges rationalista lelkész vezetése alatt maradni és hogy lehetséges legyen szabad gyülekezeteket is alkotni. Ez az intézmény nem igen vált be. Alig alakult egy-két szabad gyülekezet az egész dán országos egyházban. Nem is akar a gyülekezetek nagy része hallani a papválasztásról s épségben akarják tartani a király lelkészkievező jogát.

A politikai életben is részt vett; de a politikai elem nem szoríthatta le sohasem nála az egyházat. Demokrata volt minden ízében, de nem pártfogolta a külföldi keresztényellenes demokratikus irányt. Azt óhajtotta, hogy az osztályuralomnak teljesen véget vessenek s egy igazi egységes dán nemzetet képezzenek. A falu és város lakosa teljesen együtt érezzen. A sokak előtt ellenszenves paraszt szellem mai elhatalmasodását Dániában neki tulajdonítják. Az arisztokracia és régi nemesség teljesen háttérbe szorult Dánia jelenlegi politikai életében. Ott most tényleg a parasztok vezetnek. A földművelésügyi miniszterium vezetője egy értelmes parasztember, az országgyűlési képviselők is többnyire parasztok. És ebben a többnyire parasztközből álló képviselőházban, több igazán humánus törvényt hoztak. Szemére vetik ezen irányzatnak, hogy inkább a földművelők és falvak érdekét viseli szívében, mintsem a városok és azok lakóinak érdekét.

A népfőiskola felvirágzását megélte. 70-ik születése évfordulóján barátai és tisztelői azzal lepték meg, hogy

az ő nevére egy felállítandó népfőiskolára Marialystben alapot gyűjtöttek (jelenleg Lyngbyben van a Grundtvig népfőiskola). Ez iskolában egészen haláláig Grundtvig szokott volt a tanév megnyitásakor beszédet intézni a növendékekhez.

Az apostoli hitvallásról szóló tanát *Caspari* kristianiai theologiai tanár vette éles bonckés alá. Caspari ez ügyben sokat utazott és tanulmányozott, hogy bebizonyítsa, miszerint az apostoli hitvallás nem az Úr szájából ered. Grundtvig halála után egyik levelében Caspari elismerőleg nyilatkozik egykori ellenfeléről, azt mondva: „Grundtvig nagy érdeme, melyet eléggé becsülni nem lehet, az, hogy erősen utalt arra, miszerint a hitet a keresetségnél kell keresni, a keresetségi hitvallásnál és hogy ezt erősen kiemelte és hangsúlyozta a keresetség szövetségi jellegét.”

1871-ben kiadta utolsó theologiai munkáját, melynek címe „Kirkespejlat“ (egyházi tükör, mely egyháztörténeti visszapillantás az egész keresztény egyház és a dán ev. országos egyház fejlődésére).

Élete alkonyán királya azzal tisztelte meg a buzgó lelkész, hogy püspöki ranggal tüntette ki. Kevéssel 89-ik életének betöltése előtt, 1872 szeptember 2-án váratlanul elhunyt. Az előző napon még prédikált. Temetése szept. 11-én ment végbe. Ravatalát a „Frelser“ templomban állították fel. Az ország minden részéről egybegyűltek tisztelői végtisztességére. Midőn a nagy temetési menet a Vartov kórház templomához ért, megállott a gyászkocsi, kinyitották a templom ajtait és megszólalt az orgona és az egész tömeg elénekelte Grundtvig énekét „Krist stod op af Døde“ (Krisztus halottaiból feltámadott).

Grundtvig nagy hatással volt hazája ev. egyházára. Ma két püspök Rördam Sjaeland és Nielsen Aarhus püspöke az ő irányának híve. A Grundtvig-irány ma hanyatlóban van, de a szellemi hatás a skandináv ev. egyházakra még sokáig érezhető lesz. (Cs.)

OKTATÁSÜGY.

Érettségi vizsgálatok.

A *késmárki* ág. h. ev. lyceumnál a június hó 25—28-ig Ludmann Ottó eperjesi kollegiumi tanár mint elnök és Kovács Sándor pozsonyi theol. akadémiai tanár, mint kormányképviselő jelenlétében lefolyt érettségi vizsgálatok a következő eredménnyel végződtek: a VIII. osztály 30 tanulója közül 27 bocsátott az érettségi vizsgálatra, ezek közül jelesen érett 3: Nikelszky Jenő, Petrik Ernő és Wéber Artur (valamennyi evangélikus), jól érett 9, egyszerűen 11, 2 hó múlva teendő javítóvizsgálatra utasított 2, egyévre visszavetett 2.

Sopron. A főgymnasium a tanév végén megtartott rendes érettségi vizsgálatán elnök volt: Bancsó Antal soproni theol. tanár, kormányképviselő: dr. Schneller István kolozsvári egyetemi tanár. 33 érettségire bocsátott tanuló közül hét jelesen, 10 jól, nyolc egyszerűen érett, hét egy-egy tárgyból két óra javító és egy két tantárgyból egy évre ismétlé érettségi vizsgálatra utasított. A jelesen érettek nevei: 1. Bekk Gyula, 2. Frankendorfer Aladár, 3. Kaufmann Jenő, 4. Kolos Aurél, 5. Polgár János, 6. Proszvimmer Géza, 7. Takács Dezső.

Békes-Csaba. A szóbeli érettségi vizsgálatok Csepregi György esperes úr elnöklété mellett Hörk József theol. akadémiai tanárnak, mint kormányképviselőnek jelenlétében június hó 28—29. napjain folytak le. A szóbeli vizsgálatra mind a 35 tanuló bocsátott. A végered-

mény: öt jeles, hét jó, 15 elégséges, hat két óra, kettő egy évre vettett vissza. A jelesen érettek közül ág. h. ev.: Janis József, Lautner János (premat). A jól érettek közül ág. h. ev.: Valentini János.

Rozsnyó. A rozsnyói ág. h. ev. főgymnasiumban az érettségit jún. 18—21-én tartottuk meg. Elnök volt Bruckner Károly késmárki lyc. igazgató, kormányképviselő Asbóth Oszkár budapesti egyetemi tanár. Teljes érettséget tettek 32-en, kiegészítőt a görögből 1. Jelesen érettek lettek heten (Tichy Kálmán ág. h. ev.), jól érettek hárman, (Spangel Ernő ág. h. ev.). Ismételt kettő, szeptemberben javít hat tanuló. Egyszerűen érett 15.

Rimaszombat. A rimaszombati egyesült prot. főgymnasiumban az írásbeli vizsgálatok május hó 16., 17. és 18. napján tartották meg, a szóbeli vizsgálatokat jún. hó 22—27-ig bezárólag. Az egyházi főhatóságot Liszkay János esperes, rimabrézói lelkész, a kormányt Mayer Endre eperjesi theol. akad. tanár képviselte. Összesen 50 tanuló jelentkezett érettségi vizsgálatra, a kik az írásbeli vizsgálat alapján mind szóbelire bocsátottak. A szóbeli vizsgálat eredménye a következő: Jelesen érett 6, jól érett 15, egyszerűen érett 18. Két hó múlva teendő javítóvizsgálatra utasított 11. A jelesen érettek közül ág. h. ev.: br. Radvánszky Béla és Schmidt Arthur. A jól érettek közül: Figuli Pál, Láncki János, Skrovina Pál és Turesányi Tibor. Az egész ifjúság létszáma 392. Vizsgálatot tett 376. Ezek közül ág. hitv. ev. vallású összesen 87.

KÜLFÖLDI KRÓNKA.

Dowie Sándornak, ennek a modern álprófétának a bukása, ki az utolsó években mintegy öt millió dollárt pazarolt el, a legnagyobb szenzációk egyikét képezi most Amerikában. Az ember lelkében önkénytelenül felmerül a kérdés, hogyan lehet az, hogy egy ily nyilvánvaló szélhámos ennyi embert becsapjon és kizsákmányoljon. E kérdésre egy német egyházi lap a következő feleletet adja. Kétségkívül való, hogy Dowie Németországban sohasem játszhatott volna oly szerepet, mint Amerikában. Erre a célra Németország túlságosan rendőri állam, a mely a vallási dolgokba is szívesen beleártja magát. Ellenben Amerika, a hol egyház és állam teljesen különváltak, ily szörnykinövéseknek valósággal a klasszikus talaja. Itt mindenki, hacsak az állam törvényeit nem érinti, tetszése szerint tehet, a mit akar. Vallási hóbortja és bogarai miatt ugyan senkit kérdőre nem vonnak. A mormonok szektája is szabadon tehetett mindaddig mindent, a míg a nyilvános erkölcsöt ki nem kezdte. Ez az egyik oka annak, hogy mikép juthatnak ottan ilyen Dowie-féle existenciák oly magas felszínre. A másik ok pedig a népesség sajátos összetétele. Nincs a földön ország, a mely a Babelhez fogható volna. E tekintetben főleg a nagyvárosok járnak elől, a melyekben rajként hemzsegnek a legkülönfélébb nemzetiségek. Nincs is az a csak legkisebb jelentőséggel is bíró vallásos idea avagy ötlet, a melynek képviselőit, papjait, híveit és prófétáit itt raktáron ne találunk. A Dowie szektája is egyike e vallásos féleszűségnek. Chicagóban pláne csakúgy nyírszög a sok képtelennél képtelenebb szekta. Dowie hívei között sok német is található. A bevándorlók általában vajmi könnyen kötélnék állnak, ha egyik vagy másik szekta közeledik hozzájuk. Ingerli s leköti őket az újság vágya és hatása. De a fő ok, a mely mindenik mögött ott lapang — a vallási szemfényvesztés. Az illető lapnak, ha nem is teljesen, de kétségkívül sokban van igaza.

EGYHÁZI ÉLET.

Egyházi közgyűlések naptára. Jul. 10—11. Tiszavideki egyházmegye Debrecenben. Tolna-Baranya-Somogyi egyházmegye Gyöngyösön. Jul. 11. Pozsonyvárosi esperesség Somorján. Jul. 12. Pozsonyvárosi egyházmegye Pozsonyban. Jul. 13. Szepesi városi egyházmegye Krompachon. Jul. 17—18. Nógrádi egyházmegye Balassagyarmaton. Jul. 19. Sárosi egyházmegye Kis-Szebenben. Jul. 20. Tátraaljai egyházmegye Késmárkon. Jul. 24. Nyitrai egyházmegye Ó-Turán. Jul. 25—26. Zólyomi egyházmegye Besztercebányán. Jul. 26. Barsi egyházmegye Nemesényben. Aug. 21—22. Tiszai kerület Barlangligetén. Aug. 23—24. Dunáninneni kerület Pozsonyban.

A mosoni egyházmegye június 27-én tartotta évi közgyűlését *Zurányban*. A gyűlést az egyházmegyei tanítókarnak négyhangú, igen sikerült éneke és *Hajós Gusztáv* levéllélekésznek buzgó imádsága nyitotta meg. Azután *Ringbauer* Gusztáv felolvasta *esperesi jelentését*, melyben nemcsak egyházmegyénk mult évi életét rajzolta le a tőle megszokott alapossággal és érdekességgel, hanem kiterjeszkedett benne hazai evang. közegházunk fontosabb mozzanataira is. Így megemlékezett *Bachát* Dánielről és *Radvánszky* Béláról, megható szavakkal esztelvéen azon fájó veszteséget, mely egyházunkat ezen oszlopos férfiak elhunytával érte. A gyűlés emléküket jegyzőkönyvileg örököltette meg. Az évi jelentésből kiemeljük még a következőket: Az esperesség összes gyülekezeteiben 1905-ben született 288 gyermek, ezek között volt 169 fiú és 119 leány, 17-tel kevesebb, mint az előző évben; meghalt 103 finemű és 106 nőnemű személy, összesen 209 (+37), eskettetett 48 tiszta ev. pár és 11 vegyes, összesen 59 (+12); *konfirmáltak* 105 fiú és 86 leány, összesen 191 (+10); *az úrvacsorához járult* 1995 finemű és 2385 nőnemű személy, összesen 4380 (+485!). Olyan eset most sem fordult elő Mosonban, hogy gyermeket keresztelés nélkül hagytak volna szülei, vagy hogy híveink esketésnél és temetésnél az egyház közreműködését kerültként volna. A vegyes házasságú párok közül 8-an semmiféle egyezséget nem kötöttek leendő gyermekeik vallására nézve, 3-an tiszta evangélikus nevelésben egyeztek meg. Hozzánk nem tért be senki, Moson-Szolnokon azonban volt 1 *kitérés*. Az esperesség *iskoláit* 572 fiú és 572 leány, összesen 1144 *mindennapi* iskolaköteles gyermek látogatta; az *ismétlősök* száma 444 volt. Az esperességben van 2 *Evang. Férfiak Énekkara*, melyek közül különösen a *rajkai* fejt ki *Wettler* János ifjú tanító buzgó vezetése alatt szép tevékenységet, a mennyiben ünnepi istentiszteleteknél s temetéseknél való közreműködésével nagyban járul hozzá a gyülekezet építéséhez. Bárha másutt is sikerülne a tanító uraknak hasonló eredményt elérni, hogy ne lenne egyetlenegy egyházunk sem ilyen énekkar nélkül! Németjářafalon *szegényalap* létesülvén, ezek száma már most 6 az esperességben. *Szeretetadományt* kaptak a mosoni esperességbeli gyülekezetek *kivülről* 1031'04 K-át, *saját tagjaiktól* 2963'61 K-át, maguk adtak *kifelé* 1000'50 koronát. Dícséretes példányképpel feljegyzendő, hogy a *hegyeshalmi* gyülekezetnek 37 gazdatagja, a *kisded* Oroszvár példáját követve, a *kollekturát örök időkre betábláztatta saját birtokára* s hogy ugyancsak *Hegyeshalom* az esperességi lelkészi nyugdíjintézet javára évi 20 K járulékot szavazott meg. E tények, mint a gyűlésen konstatáltatott, *Wenk* Károly lelkész buzgóságáról tanúskodnak. A *Gyámintézet* összes bevétele 379'93 K (—14'68) volt, melyből 215'67 K a kerületi gyámintézetnek küldetett, 56'42 K a nagy

szeretetadományhoz, 20 K az esperességi lelkészi nyugdíjintézetnek adatott; az alapszabályszerűleg megmaradó egyharmad (87'40 K) Magyaróvár, Oroszvár, Királyhida és a pozsonyi diakonisszaintézet közt osztatott szét egyenlő részekben. A *Bocskay-alapra* befolyt 86'03 K, a *pogánymisszióra* 50'40 korona. Az esperesi jelentés személyi vonatkozású részleteiből megemlítendő, hogy M. Óvár *Csatáry* Sándor óvári szolgabíró, Levél dr. *Steltzer* Mátyás óvári ügyvédet választotta meg felügyelőjének, Miklósfalu pedig *Wertsik* Lajost a nyugalomba vonult *Göhring* Mihály helyébe tanítójának. *Elbner* Gyula *rajkai* tanító ez idén töltötte be 40-dik szolgálati évét. E két utóbbi tanfőnök érdemét a gyűlés szintén jegyzőkönyvileg örököltette meg. A *Zsedényiánura* első sorban *Graf* Samu, második sorban *Matther* Sándor, zurányi tanítókat ajánlotta a gyűlés. Mivel az esperességi tanítói egyesület betérjesztett jegyzőkönyve egész váratlanul *sajnálattal* fejezte ki „azon harc felett, mely a mult évben a régi jó iskolai vizsgarendszer* ellen folyt“, sajnos, ezidén is hosszas és igen heves vita indult meg a felett, vajjon a régi vizsgarendszer, melyet némelyek, élükön a főesperessel, *költségesnek* és a tanügyre nézve nem oly haszonnal járónak ítélnék, megtartandó-e a jövőben is. De mivel majdnem az egész tanítói kar és a gyülekezetnek is túlnyomó többsége lelkes hívei a régi szokásnak, újból kimondatott, hogy minden a régiben maradjon e tekintetben. Azonban megalakította a gyűlés az egyházmegyei iskolai bizottságot, melynek egyik főfeladata leszen, végre valahára esperességünkben is keresztülvinni népiskoláinknak az Egyházalkotmány 189. §-ában megkövetelt *rendszeres* megvizsgálását, mely célra *Zimmermann* János, németjářafalvi lelkész még fel is olvasta előadói javaslatát. A nyugalomba vonult *Posch* Frigyes levéllélekész helyébe *Seybold* Károly zurányi lelkész választatott az egyházmegyei törvénytörvények tagjának. Végül még megemlítendő azon fontos határozat, hogy *Schöpf* Sándor, *rajkai* felügyelő indítványára a gyűlés jegyzőkönyve ezentúl magyar nyelven is fog vezetettetni s hogy a magyar jegyzőkönyv 200 példányban nyomattatik ki, a minnek költségeiről maga az indítványozó fog gondoskodni. Magyar jegyzőnek dr. *Steltzer* választatott.

Egyházmegyei gyűlés. A győri ág. h. ev. egyházmegye f. évi közgyűlését június 29-én tartotta Győrött Horváth Sámuel esperes és Barcza Géza felügyelő elnökelete alatt. Az egyházi jegyző buzgó imája után, esperes üdvözlővén a szép számban megjelent tagokat, hangsúlyozza, hogy hosszabb beszédet mondani nem akar, mert egyrészt minden perc drága, másrészt egyházi közéletünk terén sem talál sok örömdeteset. Saját egyházmegyénk három új iskola s részben tanítólakás építése, továbbá egy új orgona felállítása és nagy számú önkéntes adomány által szép tanujelét adta ez évben is a prot. áldozatkészségnek. Ezt annyival örömdetesebb jelenségnek tartja, mert az 1848. XX. t.-c. alapján a jogosan sürgetett állami segélyezés nagyon lassan indul meg. A mostani kormány által kilátásba helyezett 3 millió K segély csak újabb buzditás arra, hogy „a jótéteményekben meg ne resteljünk“. Miután a megbizólevelek számba vétettek, az elnökség a közgyűlést megalakultnak jelenti ki. Mindenekelőtt az esperes terjesztette be nagy gondalal összeállított évi jelentését, mely egész terjedelmében jegyzőkönyvbe vétetni határozatott. A jelentés szerint az áldozatkészségben előljárt Barcza Géza felügyelő és fia Barcza Dezső egyházmegyei világi jegyző, kik közül az

* Mosonnak talán egész Magyarországon egyedül álló különlegessége, hogy az összes tanítók és az összes lelkészek rendszeresen családjaikkal együtt mindnyájan megjelennek az egyes gyülekezetek évről-évre vizsgáin.

első, harmadik ezer koronás alapítványának nevelésére 200 K-át, a második, nagyszülei emlékére tett alapítványának nevelésére 100 K-át adományozott az egyházmegyének. A gyülekezetek közül élénk tevékenységet fejtett ki Győr, továbbá Böny, mely kisdud gyülekezet egy új templom építésére több mint 3000 K-át adakozott, előljárván a jótékonyágban felügyelője Mayer Oszkár 500, Petőcz Ferenc lelkész 100 K-val. A jelentős kapesán hálával és elismeréssel emlékezik meg a közgyűlés a nyugalomba vonult Fadgyas Pál, a hajdani győri algyimnasium tanára, ennek megszűnte után a gyülekezet igazgató tanítója, továbbá a jobblétre szenderült Benedek Adolfné Tompa Erzsébet volt tanítónő érdemeiről. A községi leányiskolára és kerületi tápintézetre eszközölt gyűjtés egyházmegyénkben 383 K 78 fill.-ért, a minden gyülekezetben megtartott Bocskay ünnepi offertorium 205 K 68 fill.-ért eredményezett, melyhez Győr még 9 éven át évi 50 K-val fog járulni.

A számvéveszéki jelentés kiemeli az egyházmegyei pénztár rendezett állapotát. Semmiféle hátralék nincs s az alapítványi vagyon már felülhaladja a 6300 K-át. A gyülekezetek számadásai teljesen rendben vannak s néhány mellékkérdés tisztázása után helybenhagyhatónak véleményezi a győri gyülekezetnek azon szép áldozatkésztségre valló határozatát, hogy a két lelkész törzsfizetését 1600—1600 K-val 4000 K-ra, az ellenőr fizetését 300 K-val 700 K-ra emelte. A népiskolai bizottság jelentése kevés kivétellel elismeréssel emlékezik meg a tanítói kar buzgó munkodásáról, de megbotránkozását fejezi ki a lováspatonai másodtanító egyháziatlan s az iskolai hatósággal szemben tiszteletlen magaviselete felett. A közgyűlés örömmel üdvözlö az egyházmegye legidősebb tanítóját, Borbély János nagybaráti tanítót, ki 50 év óta munkálkodik odaadó buzgalommal a tanügy terén. A gyámintézeti gyűjtés 845 K 65 fillért eredményezett, miből Ménfő és Tényő 50—50, Börcs 80, Győr-Szemere 40, Bácsa 2380 K adományban részesült, a többi felterjesztett. Mayer Oszkár gyámint. elnök mult évi 70 K gyámint. alaptökéjét 100 K egészítette ki. A Zsedényi díjra a közgyűlés Smikli János ménfői tanítót ajánlja a szept. hó elején Bonyhádon tartandó kerületi gyűlésre képviselőül világi részről dr. Fischer Sándort és Latesz Jakabot, egyházi részről Madár Mátyás és Iso Vince lelkészeket. Jkönyvi kivonattal Pálmai Lajos lelkészt küldi ki. Végül meghallgatva a lelkész és tanítóértekezletek jelentéseit, kérvény vagy indítvány nem levén bejelentve, esperes buzgó imájával a közgyűlés véget ért azon jól eső és felemelő érzéssel, mit a szívben a jól rendezettség és az Isten országának építésére irányzott céltudatos buzgó munkásságnak látása kelt.

IRODALOM.

Van Isten... E cím alatt korszerű és hézagpótló népszerű hitvédő munkát adott ki a M. Pr. Irod. Társaság. E munkának az a célja, hogy segédkezet nyújtson a keresztyén világnézet kialakítására és megszilárdítására. Köztudomású, hogy napjainkban nemcsak a tudományos körökben, hanem a nép szélesebb rétegeiben is, Istenről, világról sok vallásellenes és hitetlen elmélet van forgalomban, a melyek aggasztólag rombolják a hitet és megdöbbentőleg sorvasztják az erkölcsiséget. E káros hatások ellensúlyozására íródott ez a hitvédő munka, mely meggyőző érveléssel bizonyítja, hogy Isten van és működik a mindenségben, a lelkiismeretben, a világtörténetben, a Szentírásban, a Jézus Krisztusban és az emberi tudásban. Sorra bírálja a keresztyénellenes

elméleteket s azok megcáfolásával gondosan összegyűjtögeti a keresztyén világnézet építő köveit. Olyan hitvédő vallásos munka, a melyet felekezeti különbség nélkül lelki épüléssel olvashat bármely keresztyén ember, segédkönyvül vallásos felolvasásoknál a lelkipásztor is használhat. Szerzője Hastings angol író, fordítója Csizmadia Lajos theologiai tanár, ára 1 K 60 f, kapható Hornyánszky Viktor könyvkereskedésében (V. Akadémia-utca 4. sz.).

Pályázatok.

A nyíregyházi ág. ev. egyház négy újonnan szervezett tanyai **vegyes négyosztályú tanítói állomásra** pályázatot hirdet. Tannyelv: magyar. Javadalmazás: évi 800 korona készpénzben, évnegyedenként előlegesen fizetve; természetbeni lakás, fűtőpénz címén 150 korona, a melyből a tanterem fűtendő és tisztántartandó; a szolgálati évek arányában ötödéves korpótlék. Pályázhatnak ág. hitv. ev. vallású okleveles tanítók. A megválasztott tanító tartozik az ismétlőiskolásokot is (50 korona díjért) tanítani és egy próbaév leteltével véglegesítettik. Az állomás szeptember 15-én elfoglalandó. Kellően felszerelt kérvények július 31-ig alulírott lelkészhez küldendők. Nyíregyháza, 1906. június 25.

Paulik Gyula,
ev. lelk., mint iskolaszéki eln.

Dr. Prok Gyula,
iskolaszéki vil. eln.

1—3

Tót nyelvben jártas **segédet** keresek. Javadalma 500 korona készpénz és teljes ellátás. Jelentkezéseket július hó 15-ig kérek.

Libetbánya, június havában.

1—2

Lukács Pál ev. lelkész.

— Angster József és Fia —

Magyarország legnagyobb orgonáinak és a budapesti bazilika nagy orgonáinak építői

Orgona- és harmonium-gyár Pécs.

Két arany, egy ezüst és egy nagy milleniumi éremmel kintüntetve.

Ajánljuk kitűnő hangú és erős szerkezetű légnymatú (pneumatika) orgonáinkat, melyek a rendkívül könnyű játékmód regisztrálás mellett még azon nagy előnnyel is bírnak, hogy a templom nedvessége és az időjárás viszonyosságai semmi betolyást nem gyakorolnak rájuk.

Raktáron kitűnő hangú harmoniumok minden nagyságban. Mindennemű javításokat, hangolásokat és átépítéseket olcsón elvállalunk.

Árjegyzéket kívánatra ingyen küldünk.

2—26

Zichy Mihálynak

„LUTHER WARTBURGBAN“ című képe ne hiányozzék egy protestáns családban se.

Kapható művészi kivitelű réznyomatban 12 koronáért Petrik Géznál Budapesten, II. ker., Donáti-utca 49. szám. Megfelelő keret külön.